

© ILSE DECLERCK

DE LAMMERPERIODE BREEKT AAN

De meest intensieve periode van het jaar voor een schapenhouder is uiteraard de lammerperiode. Sommige schapenrassen zijn volop aan het lammeren. Bij andere schapenrassen worden februari en maart drukke maanden. – *Ilse Declerck, UGent*

Een schapenhouder moet vooraf de strenge selectie maken met welke oien hij wil fokken. Oien met een slechte uier of oien die vorig jaar hun lammeren niet wilden kennen, worden best geëlimineerd van de fokkerij. Oilammeren afkomstig van een meerling, van een ooi die vlot lammert en goede moedereigenschappen heeft en oien die voldoende gegroeid zijn op het moment van het dekseizoen kunnen vlot in de fokkerij ingezet worden.

Drachtigheidstoxemie

Drachtigheidstoxemie komt eigenlijk neer op een ernstig energie- en – vooral – glucosetekort bij de hoogdrachtige ooi. Oien die drachtig zijn van meerlingen hebben een hoger risico op drachtigheidstoxemie. Vooral bij oien die onvoldoende gevoederd worden, in koude weersomstandigheden staan of een parasitaire infectie doormaken is er een sterk verhoogd risico. Daarnaast zijn ook te vette drachtige oien gepredisposeerd. Als ze naar het einde van de dracht minder energie opnemen door veranderingen in het voeder, of door de toenemende druk van de lammeren, hebben deze dieren ook een

verhoogd risico op drachtigheidstoxemie. Door het energietekort worden de vetreserves gemobiliseerd. Bij voldoende glucose kunnen de reserves onmiddellijk gemetaboliseerd worden met vrijkomen van energie. Bij glucosetekort worden de vrijgekomen stoffen uit de vetreserves omgezet in ketonen. Ketonen zijn geen directe aanvoer van energie voor de hersenen. Bij drachtigheidstoxemie treden zenuwsymptomen op door een gebrek aan glucose in de hersenen. De dieren vertonen

.....
Bij een nakende lammering worden de oien onrustig en zet je ze best afzonderlijk in een hokje.
.....

een verminderd bewustzijn, ze zijn suf en lopen doelloos rond, ze kunnen eventueel blind worden en ze zullen uiteindelijk niet meer recht geraken. Soms worden spastische bewegingen ter hoogte van kop

en ledematen gezien. Andere oorzaken van dergelijke zenuwsymptomen kunnen onder meer listeriose en hersenvliesontsteking zijn. De dieren moeten in een vroeg stadium behandeld worden. De dierenarts geeft een infuus met glucose (en eventueel calcium). De nabehandeling bestaat uit het tweemaal daags oraal toedienen van propyleenglycol tot de lammering (60 tot 100 ml, tweemaal per dag). In erge gevallen moet het lammeren geïnduceerd worden, zo wordt de oorzaak van het glucosetekort weggenomen. Preventief moet het voeder- en ontwormingsschema optimaal afgesteld zijn op de behoeften van de individuele ooi.

Problemen bij het lammeren

Een week voor de ooi lammert, neemt de uier in volume toe en zwelt de kling op. Bij een nakende lammering worden de oien onrustig, gaan ze afwisselend liggen en staan, krabben ze met hun voorpoten, zonderen ze zich af van de groep en jagen ze de andere oien weg. Vaak lammeren de meeste schapen op dezelfde plek. Nadat de water- en slijmblaas gebroken zijn, kan men nog een uur wachten vooraleer de ooi op te voelen. Bij het opvoelen is het erg

belangrijk dat men proper werkt en voldoende glyjmiddel of vaseline gebruikt. Men gaat na of er verwondingen in het geboortekanaal zijn, hoe de ontsluiting is en of de vrucht leeft (in pootjes knijpen of in oog duwen). Daarnaast checkt men ook de ligging van het lam en schat men de grootte. Bij een normale ligging kan je

.....

Bij het opvoelen is het erg belangrijk dat men proper werkt.

.....

voelen dat het lam met de kop op de beide gestrekte voorpoten ligt. Als de kop, liggend op de gestrekte voorpoten, ingetreden is in het bekkenkanaal, zal het lam er hoogstwaarschijnlijk af kunnen. Wanneer het lam achterstevoren ligt, moet men goed oprekken vooraleer men de extractie aanvangt om ribfracturen zo veel mogelijk te voorkomen. Bij een teruggeslagen kop moet men denken aan een meerling, te vroeg ingrijpen of aan een dood lam. Bij deze positie moet men de kop naar beneden en naar voren draaien. Opdat de kop tijdens de extractie in goede positie zou blijven liggen, brengt men best een touwtje aan rond de kop. Het touwtje legt men achter de oren. Sommigen raden af om het touwtje in de muil te leggen omdat bij een te hoge druk op de kaakspieren het lam nadien minder goed zuigt. Het overgrote deel van de lammeren kan verlost worden als er een verloskoordje kan aangebracht worden. Als men meerdere poten voelt, moet men goed nagaan welke poten bij welk lam behoren. Men mag nooit blind aan pootjes beginnen trekken vooraleer men weet tot welk lam de pootjes behoren en in welke positie het lam ligt. Enkel wanneer men zeker is van de positie en de grootte kan men het lam afhaken. In de andere gevallen raadpleegt men best een dierenarts (bijvoorbeeld als men enkel een staartje of kop voelt, als het lam te groot is, bij een teruggeslagen kop of als de pootjes niet te reponeren zijn). Na de geboorte moet de navel ontsmet en de uier gecontroleerd worden.

Als de ooi moet lammeren, wordt ze best afzonderlijk in een hokje gezet. Na 4 tot 5 dagen kennen de ooiën hun lam(meren) voldoende en kunnen ze in de groep gebracht worden. Net na het lammeren worden de ooiën best ontwormd, zodat ze minder wormbesmetting tijdens het zogen aan hun lam(meren) kunnen doorgeven. De parasiet *Haemonchus* (zie verder) overleeft

de winter in de ooi en niet op de weide. De ooi vormt dus de enige bron van besmetting voor de lammeren.

Wat met verstoten lammeren?

Jaarlingen of ooiën met een moeilijke, langdurige lammering verstoten soms hun lammeren. Selectie op deze eigenschap is aangewezen om recidieven in het volgende lammerseizoen te voorkomen. Men kan proberen de verstoten lammeren door een andere ooi te laten adopteren. Om een adoptie te bevorderen, kan men vocht van de slijm- en/of waterblaas van de adoptie-ooi opvangen en het verstoten lam hiermee inwrijven. Men moet vooral de achterhand van de te adopteren lammeren inwrijven omdat de ooi vooral daar het lam besnuffelt en aflikt. De adoptie moet zo snel mogelijk na het lammeren gebeuren. Soms wordt er een hond bij de ooi en het lam gezet. De adoptie-ooi zal het lam dan willen beschermen, waardoor ze het gemakkelijker zal aanvaarden. Indien men geen adoptie-ooi ter beschikking heeft, of als de adoptie niet slaagt, kan men kunstmelk geven. Nadeel is dat de lammeren dan vaak diarree krijgen, trager groeien en achterblijven. Bovendien zijn ze ook gevoeliger voor

De temperatuur van de biest mag de 40 °C niet overschrijden, zoniet is er denaturatie van de eiwitten/antistoffen. Biest opwarmen in een microgolfoven is dus uit den boze!

Onderkoelde lammeren

Lammeren die op de weide geboren worden of verstoten worden door de ooi, kunnen onderkoeld geraken. Deze lammeren moeten onder een warmtelamp geplaatst worden. Men mag in eerste instantie de onderkoelde lammeren niet laten drinken omdat ze een verminderde zuigreflex hebben en zich makkelijk kunnen verslikken. Het is beter is om de lammeren te sonderen met opgewarmde biest (50 ml). De dierenarts kan een opgewarmde oplossing in de buik van het lam injecteren om zo snel warme en vlot opneembare energie toe te dienen.

Als het lam niet wil ademen

Na extractie ziet men soms dat het lam niet wil of niet kan ademen. Men moet de neus dan leegduwen totdat alle slijmen eruit zijn. Veel schapenhouders zwieren het lam rond of doen koud water in de oren van het lam. Eventueel kan men het lam eventjes in de drinkbak droppen zodat het dier opschrikt

Tijdens het lammeren zet je de ooiën best afzonderlijk in een hokje. Na 4 tot 5 dagen kennen de ooiën hun lam(meren) voldoende en kunnen ze in de groep gebracht worden.

infecties. Bij het toedienen van rundermelk is er kans op allergie, waarbij de rode bloedcellen van het lam kapot zullen gaan. Het lam kan 1 tot 3 weken later sterven. Het is aangeraden om biestmelk van een andere ooi in te vriezen zodat verstoten en/of weeslammeren zeker biest krijgen. Ingevroren biest blijft 1 tot 2 jaar goed. Per lam wordt 50 tot 100 ml biest aangeraden.

en begint te ademen. Soms kan het aangewezen zijn om het lam te beademen. Men beademt dan het lam op neus en mond tegelijk om zo de longen te openen. Beadem niet te hard, maar doe het rustig en zachtjes. Wanneer dit te hard gebeurt, kunnen de longblaasjes barsten. Behalve beademen kan men het lam ondertussen masseren door op de borstkas te wrijven en

de voorpootjes te bewegen. Wanneer het lam begint te ademen, plaatst men het dier best in hondenligging zodat de longen zo wijd mogelijk kunnen opengaan.

Aandachtspunten bij de opkweek

Het couperen van de staart is enkel toegelaten bij ooilammeren in de eerste levensweek. De staart moet zo lang blijven zodat de vulva (kling) nog bedekt is. Bij te kort couperen is er kans op ontsteking van het ruggenmerg en, bij bijvoorbeeld longontsteking, verhoogt de kans op rectumprolaps (uitstulpen van de endeldarm). Sommige schapenhouders willen de staart couperen omdat dit de hygiëne bevordert (ooien urineren op de staart) en omdat ze zo de uier beter kunnen zien. Er moet voldoende controle zijn op diarree en gewrichtsontsteking bij de lammeren. In de zomerperiode is er bij diarree een sterk verhoogd risico op 'de vlieg'. De vlieg (of myiasis) wordt veroorzaakt door de metaalgroene bromvlieg *Lucilia sericata*. Deze vlieg legt haar eieren bij voorkeur in vochtige wol. Uit de eieren ontwikkelen zich maden. De schapen hebben jeuk, kwispelen veelvuldig, hun wol verkleurt en laat los, de dieren worden suf en men ruikt een

scherpe geur. Uiteindelijk sterven de schapen door de vrijgekomen gifstoffen. De aangetaste dieren moeten geschoren en met een insecticide gewassen worden. De dierenarts reinigt de wonde, dient een endectocide, een antibioticum en een pijnstillertoe. De dieren moeten in de periode mei-juni geschoren worden en diarree moet men zo veel mogelijk voorkomen.

Vanaf 3 weken na het uitweiden, moeten de lammeren ontwormd worden. Vervolgens moet men de ontworming om de 2 maanden herhalen. Men doet er goed aan om eens te wisselen van product. Sommige producten werken al dan niet tegen lintwormen of zijn gevoeliger voor resistentie. Lintwormen blijken bij massale besmettingen op jonge leeftijd nadelig te zijn doordat ze obstructie veroorzaken. Haemonchus is een bloedzuiger die leidt tot een vertraagde groei, gewichtsverlies en blekere slijmvliezen bij de dieren. Haemonchus gaat niet gepaard met diarree. Nematodirus, een andere parasiet, komt voor tot de leeftijd van 4 maanden en gaat gepaard met erge diarree en drastisch gewichtsverlies. De meeste problemen met Nematodirus treden op na een strenge

winter en een laat voorjaar.

Wanneer de lammeren zelf voldoende eten en hun gewicht 15 tot 20 kg bedraagt, kunnen ze gespeend worden. Vooral snel groeiende lammeren kunnen in de derde tot tiende levensweek acuut sterven aan *Clostridium perfringens*. Vaak is dit te wijten aan een koolhydraat- en eiwitrijk rantsoen. Vandaar dat men dit ook wel de 'weeldeziekte' noemt. Bij lijkschouwing worden bloederige dunne darmen aangetroffen, in de volksmond spreekt men dan van 'het bloed'. Men kan de lammeren hiertegen vaccineren. Als de ooi niet gevaccineerd wordt, dan kan men de lammeren vanaf de tweede levensweek vaccineren. Als de ooi wel gevaccineerd wordt, vaccineert men de lammeren best op een leeftijd van 2,5 en 3,5 maanden. Jaarlingen moeten 8 weken en 2 tot 4 weken voor het lammeren gevaccineerd worden. Bij volwassen ooiën is dat slechts eenmalig, 2 tot 4 weken voor het lammeren. ■

[Ilse Declerck is als dierenarts verbonden aan de Vakgroep Voortplanting, Verloskunde en Bedrijfsdiergeneeskunde van de UGent.](#)